

ارزیابی و تحلیل تطبیقی ساختار کالبدی اقامتگاه‌های بوم‌گردی

(مورد مطالعه: اقامتگاه‌های بوم‌گردی تالارخانه بردبار و دیلمای گشت؛ استان گیلان)

مریم رستم پیشه^۱، سید محمدرضا نصیر سلامی^{*۲}، سعید تیزقلم زنوزی^۳

۱. دانشجوی دکتری معماری، دانشگاه آزاد اسلامی

۲. استادیار گروه معماری، دانشگاه آزاد اسلامی

۳. استادیار گروه معماری، دانشگاه آزاد اسلامی

(دریافت: ۱۳۹۶/۱۰/۱ پذیرش: ۱۳۹۸/۲/۱۰)

**An Evaluation and Comparative Analysis of Physical Structures in Eco-Tourism Resorts
(Case Study: Telarkhaneh Bordbar and Deylmai Gasht; Guilan Province)****Maryam RostamPisheh¹, Seyed Mohammadreza Nasir Salami^{*2}, Said Tizghalam Zonouzi³**

1. PhD Student in Architecture, Central, Islamic Azad University

2. Assistant Professor, Department of Architecture, Islamic Azad University

3. Assistant Professor, Department of Architecture, Islamic Azad University

(Received: 23/Dec/2017

Accepted: 30/Apr/2019)

Abstract

Those eco-tourism resorts that are principally built and are compatible to virgin rural environments are considered as the important elements of tourism services especially eco-tourism. One of the most important principles of such resorts is their architectural criteria. There are many eco-tourism attractions in Guilan province which is a suitable place for establishing eco-tourism resorts. The growing number of tourists in the study area necessitates enough attention to the architecture of such resorts. The aim of present study is to do an architectural comparative evaluation of two eco-tourism resorts namely Telarkhaneh Bordbar and Deylmai Gasht with special attention to their physical structure and related attributes. Required data was collected based on architectural parameters including physical structure, planning, aesthetic and environmental indices through theoretical study and field observations. A qualitative method through deductive analysis was applied to assess the data. The results indicated that in compare to Deylmai Gasht, Telarkhaneh Bordbar resort is standing on a higher level of architectural structure and its construction is more different from native buildings. There exist family management and presentation of local culture and native arts in both resorts, but the architectural similarity with local buildings is more observable in Deylmai Gasht resort. Meanwhile, the lack of capital and high cost of traditional architecture apply to both resorts. Also, local people are interested in development and promotion of both resorts. The final result of the present study recommends betterment for Deylmai Gasht resort and improvement for Telarkhaneh Bordbar resort.

Keywords: Architecture, Physical Structure, Eco-Tourism Resort, Telarkhaneh Bordbar, Deylmai Gasht.

چکیده

اقامتگاه‌های بوم‌گردی با دارا بودن اصول و ضوابط متعدد و سازگاری با شرایط محیط مناطق بکر طبیعی و مناطق روستایی، از عناصر مهم خدمات گردشگری و به‌ویژه، بوم‌گردی محسوب می‌شوند. یکی از مهم‌ترین ضوابط و اصول این اقامتگاه‌ها، اصول معماری آن‌ها است. استان گیلان جاذبه‌های بوم‌گردی متعددی دارد و مکان مناسبی برای احداث این نوع از اقامتگاه‌ها است. با توجه روند رو به رشد ورود گردشگران به منطقه، توجه به معماری اقامتگاه‌های بوم‌گردی در جهت رونق بوم‌گردی، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. هدف این پژوهش بررسی تطبیقی معماری اقامتگاه‌های بوم‌گردی تالارخانه بردبار و دیلمای گشت در استان گیلان به ویژه با تأکید بر ساختار کالبدی این اقامتگاه‌ها و ویژگی‌های مرتبط با آن‌ها است. داده‌های لازم بر اساس شاخص‌های معماری که دربرگیرنده شاخص‌های ساختار کالبدی و فیزیکی اقامتگاه، شاخص‌های آمایشی، زیبایی‌شناسی و محیطی است، از طریق مطالعات نظری و میدانی گردآوری شده و از طریق روش تحلیل محتوای کیفی استقرایی، به شیوه کیفی تجزیه و تحلیل شده است. نتایج نشان داد که اقامتگاه تالارخانه از نظر ساختار معماری در سطح بالاتر و استاندارد بهتری قرار دارد و معماری آن نسبت به معماری روستا بسیار متفاوت است و این میزان تفاوت و درجه معماری در اقامتگاه دیلمای گشت کمتر است. اگرچه مدیریت خانوادگی و تلاش در جهت اعمال برخی از هنرها و فرهنگ بومی در هر دو اقامتگاه دیده می‌شود، اما میزان تشابه معماری اقامتگاه دیلمای گشت با روستا بیشتر است. درعین حال، کمبود سرمایه و هزینه بالای معماری سنتی و انگیزه و علاقه مردم به توسعه اقامتگاه برای هر دو اقامتگاه صدق می‌کند، اما نتیجه نهایی پژوهش برای اقامتگاه دیلمای گشت، بهبود و برای اقامتگاه تالارخانه، ارتقا است.

واژه‌های کلیدی: معماری، ساختار کالبدی، اقامتگاه بوم‌گردی، تالارخانه بردبار، دیلمای گشت.

*Corresponding Author: Seyed Mohammadreza Nasir Salami

E-mail: Moh.nasirsalami@iauctb.ac.ir

مقدمه

بوم‌گردی، یکی از شاخه‌های گردشگری مبتنی بر جاذبه‌های طبیعی است. از سال ۱۹۹۰، بوم‌گردی به‌عنوان وسیله‌ای برای توسعه پایدار توسط سازمان‌های غیردولتی، کارشناسان توسعه و مراکز دانشگاهی، مطرح و مورد مطالعه قرار گرفت (اروجی، ۱۳۹۱: ۱۶). بوم‌گردی، دارای پتانسیل توسعه در جوامعی است که در آنها جاذبه‌های اکولوژیکی و محیط‌زیست با تلفیقی از فرهنگ و رفتارهای سنتی جوامع محلی ظاهر شده است (آذر نیوند، ۱۳۸۵: ۵). اقامتگاه‌های بوم‌گردی به‌عنوان عناصر خدماتی مهم در بوم‌گردی، نقش مهمی در توسعه گردشگری دارد و این مسئله در مناطق بکر و مناطق روستایی یا بیابانی نمود بیشتری دارد. اقامتگاه‌های بوم‌گردی شامل انواع کلبه یا اقامتگاه سنتی، مسافرخانه‌ها، اکوکمپ‌ها، بوم‌گردی روستایی، مزرعه ارگانیک، خانه‌های اکولوژیک، هتل‌های سنتی است. این اقامتگاه‌ها از منظر فرهنگی، اقتصادی، مدیریتی، زیست‌محیطی و اجتماعی اصول و معیارهایی معینی دارد که در ساخت و مدیریت آن‌ها باید مدنظر قرار گیرد (Jafari, 2000: 56). یکی از مهم‌ترین موضوعات و چالش‌هایی که در ساخت و طراحی اقامتگاه‌های بوم‌گردی مورد بحث قرار می‌گیرد، ساختار اقامتگاه‌ها از نظر اصول معماری است. بر اساس تعریف رسمی در سال ۲۰۰۲، اقامتگاه بوم‌گردی یا اکولاژ ضوابط و استانداردهایی دارد که یکی از این ضوابط، استفاده از معماری و مصالح بومی و داشتن بافت فرهنگی و فیزیکی خاص با توجه و هم‌آهنگ با فرم، منظره و رنگ محیط است (Mehta, 2004: 12). رابطه محکمی بین معماری، قلمرو و گردشگری وجود دارد (Serra; 2012: 25). با توجه به آرای نظریه‌پردازان معاصر معماری می‌توان گفت که طراحی همه مقیاس‌های فضایی در محیط مصنوع در قلمرو دانش و مهارت معماری قلمداد می‌شود (حسینی و کاملی؛ ۱۳۹۴: ۲۷). بررسی گردشگری بدون معماری کار دشواری است. معماری در واقع یک کالای مصرفی گردشگری و یک سرمایه فرهنگی به شمار می‌رود (Scerri, 2016: 1). اساس معماری با ویژگی و ساختار کالبدی کاملاً مرتبط و در واقع اعم از آن است. شاخص‌ها و عناصر زیادی در معماری مستقیماً اشاره به ویژگی‌های کالبدی یک اقامتگاه بوم‌گردی دارند. فرم فیزیکی مکان‌های گردشگری و فضاهای جذاب از منظر زیبایی‌شناختی، مردم، تجربه‌های متنوع، فرهنگ باعث کشش و جذب گردشگران می‌شود. در مکان‌های گردشگری، رفتار فضایی با ساختار فضایی به‌صورت متقابل به یکدیگر وابسته هستند (Scerri,

1: 2016). بافت اقامتگاه‌ها، شکل، طراحی داخلی و فضای بیرونی آن‌ها و ترکیب و تلفیق عناصر اقامتگاه‌های بوم‌گردی، می‌تواند جلوه‌های متفاوتی از معماری این اقامتگاه‌ها را نشان دهد. طراحی معماری در اصل استفاده خلاقانه از توده، فضا، بافت، نور، سایه، مصالح، برنامه و عناصر برنامه‌ریزی مانند هزینه، ساخت و فناوری است. موضوع اصلی معماری این است که چگونه فضا با استفاده از انواع مصالح و روش‌های مختلف، به نحوی خلاق سازمان‌دهی می‌شود (Nakabayashi, 2009: 86). عوامل بسیاری در معماری هر منطقه تأثیرگذار است که از مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به مذهب، اقلیم، فرهنگ، فناوری و جغرافیا و نفوذ بیگانگان اشاره نمود. با بررسی معماری هر منطقه که ویژگی‌های خاص خود را دارد تأثیرات فوق‌کاملاً مشهود است. این تأثیرات در مناطق مختلف سبب تفاوت آثار معماری و جذاب بودن آن‌ها برای گردشگران می‌شود (فرجی راد و افتخاریان، ۱۳۹۱: ۵۰).

ویژگی‌های معماری اقامتگاه‌های بوم‌گردی به ویژه ساختار کالبدی آن، تأثیرات مهمی در افزایش یا کاهش گردشگران و میزان استقبال از فضاهای بوم‌گردی و همچنین تأثیرات آن بر میزان اشتغال افراد، توسعه مناطق روستایی و مشارکت مردمی دارد. از آنجایی که اقامتگاه‌های بوم‌گردی تجهیزات و امکانات ساده و ارگانیک دارد و به جای فناوری، نیازمند خلاقیت و کارآفرینی هستند، لذا مشارکت گروه‌های مردمی در قالب ساکنین روستا و کارآفرینان روستایی و یا کارآفرینان مستقل در مناطق بوم‌گردی، می‌تواند در بهبود وضعیت اقامتگاه‌ها به‌ویژه از منظر معماری بوم‌گردی و ویژگی‌های کالبدی آن بسیار مؤثر باشد و مشارکت گردشگران نیز می‌تواند در پایداری بوم‌گردی نقش‌آفرین باشد. ساختار اقامتگاه‌های بوم‌گردی بیان‌کننده عوامل و عناصر معماری این اقامتگاه‌ها به ویژه عناصر کالبدی بوده که نقش آنها در توسعه بوم‌گردی و افزایش کارآفرینی به‌عنوان عوامل تأثیرگذار در توسعه مقصدهای بوم‌گردی بر پایه اصول معماری اقامتگاه‌ها همواره لازم است مورد توجه قرار گیرد.

با بررسی ادبیات پژوهش و مجموعه مطالعاتی که در حوزه اقامتگاه‌های بوم‌گردی صورت گرفته است، خلأ ارائه یک مدل مفهومی در ارتباط با ساختار معماری اقامتگاه‌های بوم‌گردی وجود دارد. پژوهش‌هایی در سطح داخلی و خارجی در ارتباط با معماری اقامتگاه‌های بوم‌گردی صورت گرفته است. دبوراستیونسن (۲۰۰۳) بر پایه متنی فرهنگی، به شکلی مجزا از یک اثر یادمانی

است. فرجی راد و افتخاریان (۱۳۹۲) موضوع طراحی مجتمع‌های تفریحی و گردشگری با رویکرد معماری بومی را در استان گیلان بررسی کردند. خانلو و مدنی (۱۳۹۴) نقش معماری در گردشگری بندر چابهار را مورد بررسی قرار دادند. ره (۱۳۹۴) در پژوهشی، معماری مناطق کوهستانی استان گیلان را با هدف رونق گردشگری موردتوجه قرار داد. نتیجه پژوهش حاکی از آن است که عدم وجود برنامه مدون در توسعه گردشگری، تغییر در ساختار زندگی اجتماعی و اقتصادی مردم و مطابقت نداشتن نیازهای امروز مردمان بومی با سازه‌های قدیمی سبب ساخت سازه‌هایی ناهمگون با طبیعت کوهستانی گیلان شده است. قنبری و همکاران (۱۳۹۶) برنامه‌ریزی توسعه پایدار گردشگری با تأکید بر خانه‌های اکولوژیکی بخش هنزا را مطالعه کردند. نتایج آن‌ها نشان داد هرچند راه‌اندازی خانه‌های اکولوژیکی مناسب‌ترین گزینه جهت اقامت گردشگران محسوب می‌شوند، باوجود این راه‌اندازی این خانه به‌زعم نقاط قوت، دچار ضعف‌ها و تهدیدهای متعددی هستند. در پژوهش جدیدتر، اروچی (۱۳۹۶) در پژوهش مربوط به تبیین روند توسعه گردشگری در شهرستان خور و بیابانک، اقامتگاه‌های بوم‌گردی شهرستان و ویژگی‌های معماری و نقش آن در جذب و جریانات گردشگری را بررسی کرده و به این نتیجه رسیده که عوامل نظریه آشوب و کارآفرینی و اقامتگاه‌های بوم‌گردی نقش مهمی در توسعه بوم‌گردی منطقه داشته است. با توجه به مبانی نظری، پیشینه تحقیق و طرح ریزی مسئله می‌توان مدل مفهومی پژوهش را ارائه داد. این مدل ترکیب‌کننده شاخص‌ها و اصول ساختار کالبدی در کنار پارامترها و متغیرهای گردشگری است که با ترکیب آن با معماری در مقاصد گردشگری، به تبیین تطبیقی ساختار کالبدی اقدام کرد. شکل ۱ مدل مفهومی پژوهش را نشان می‌دهد:

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

فرهنگی و یا به‌گونه‌ای ترکیبی در فضای شهر و به‌صورت عرصه‌هایی عمومی از محلات و فضاهای عمومی اشاره دارد. مهتا (۲۰۰۴) ویژگی‌ها و کارکردهای اکولاژها را بررسی کردند. تأکید اصلی نویسندگان بر شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های مرتبط با اکولاژ و توجه به اصول پایداری بود. وان^۱ و همکاران (۲۰۰۸) در پژوهشی رابطه بین ویژگی‌های مشتریان اکولاژها و انگیزه‌های مرتبط با سطح قیمت اکولاژها را در منطقه بلیز کانادا بررسی کردند. هاگبرگ (۲۰۱۱) در فصلی از پژوهش خود اکولاژها را بررسی کرده است و ویژگی‌ها و اصول معماری آن را مورد بررسی قرار داده است. سرا^۲ (۲۰۱۲) ارتباط معماری با شهرسازی و گردشگری را بررسی کرده است. از نظر نویسنده رابطه محکمی بین معماری، قلمرو و گردشگری وجود دارد و بسیاری از سازه‌های شهری بر اساس اصول معماری ایجاد شده‌اند. ساین (۲۰۱۳) برنامه‌ریزی اکوتوریسم مرتبط با معماری را در هند مورد مطالعه قرار داد. در این پژوهش او به تاریخ معماری و ارتباط آن با بوم‌گردی پرداخته و شاخص‌های مختلف را در این زمینه مورد بررسی قرار داد. سیولی-کلوری^۳ (۲۰۱۵) در پایان‌نامه خود ارتباط بین گردشگری با معماری، اقتصاد و فرهنگ را بررسی کرده است. محقق در این پژوهش ساختمان‌ها و خانه‌های مختلف و سایت‌های اکوتوریستی در ایتالیا را از منظر اصول معماری و شهرسازی مورد تبیین قرار داده است. سری^۴ (۲۰۱۶) نیز ارزش معماری برای گردشگری را در قالب یک پژوهش بررسی کرده است. هدف این پژوهش شناسایی ارزش‌های ساختمان‌های نمادین از منظر معماری و جنبه‌های زیبایی‌شناختی در شهر سیدنی استرالیا است. در سطح داخلی، فرجی راد و سید نصیری (۱۳۸۸) نقش معماری در توسعه جغرافیای گردشگری شهر تهران بررسی کرده‌اند. دانش و کلاتری خلیل‌آباد (۱۳۸۹) در کتاب خودشان در چند فصل، اصول و ضوابط معماری و شهرسازی را در کشور بررسی و ضمن معرفی دیدگاه‌ها و اصول معماری نوین، اصول و ضوابط این معماری و شهرسازی را تشریح کردند. توطنی و فرجی نیا (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان «معماری اکوتوریسم: بازشناسی نقش معماری پایدار در توسعه گردشگری زیست‌محیطی» به مسئله رابطه اکوتوریسم با معماری و معماری پایدار اشاره کرده

۱. kwan

۲. Serra

۳. Sciolli-claverie

۴. Scerri

پژوهش از طریق روش‌های اسنادی و روش پیمایشی شامل گفتگو، مصاحبه، مشاهده و ارزیابی میدانی گردآوری و تهیه شده است. متغیرهای پژوهش شامل مجموعه متغیرهای مربوط به ساختار بوم‌گردی شامل مساحت و شکل اقامتگاه، ویژگی‌ها و بافت کالبدی اقامتگاه، نما و مرزبندی اقامتگاه، ویژگی‌های فرهنگ بومی، محیط پیرامون اقامتگاه‌ها، ویژگی‌های روستایی، وضعیت گردشگران، شرایط کارآفرینی، و منابع طبیعی است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه مدیران و کارکنان دو اقامتگاه بوم‌گردی تالارخانه بردبار و دیلمای گشت، دهیار، شوراهای روستا، ساکنین روستا و گروه کارشناسی جهت ارزیابی ساختار بوم‌گردی از طریق بازدیدهای میدانی است. روش نمونه‌گیری به شیوه غیر تصادفی بوده و بر اساس روش گلوله برفی است، بدین صورت که هر فرد مصاحبه‌شونده، فرد یا گروه دیگری را برای تهیه داده‌ها معرفی می‌کند. حجم نمونه آماری نیز بر اساس روش اشباع نظری تعیین شده است و تا زمانی که مطالب مربوط به یک حوزه خاص پژوهش به مرحله اشباع نرسیده و مطالب تازه برای ارائه وجود داشته باشد، نمونه‌گیری ادامه داشت. بر این اساس از مدیریت هر دو اقامتگاه و افراد فعال در آن برای نمونه انتخاب شدند. در بخش روستایی نیز دهیار، شورای روستاها و حدود ۱۰ نفر از افراد آشنا و فعال در حوزه گردشگری که بعضاً تحصیل کرده بودند، به‌عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. در بخش کارشناسی، سه نفر از افرادی که سابقه پژوهش در این حوزه دارند، جهت مطالعات میدانی انتخاب شدند.

جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش تحلیل محتوای کیفی استقرایی استفاده شده است. در واقع در این بخش، از طریق این روش مجموعه عبارات به مفاهیم و مفاهیم به مقوله‌های میانی و کلان تبدیل می‌شود که می‌توانند نشانگر فرایندها، عوامل و کارکردهای تأثیرگذار باشند. در نهایت با ترکیب این مقوله‌ها، مدل نهایی ساخته می‌شود.

به‌منظور گردآوری داده‌های اولیه، مجموعه داده‌های حاصل از گفتگو و مصاحبه با مدیران و کارکنان اقامتگاه‌ها و مردم روستا و مجموعه مطالعات و مشاهدات میدانی و برخی از مطالب ذکر شده در پژوهش‌های پیشین، مورد استفاده قرار گرفتند. با توجه به تهیه داده‌ها از گروه‌های مختلف، جهت تحلیل محتوای کیفی، ضروری است این داده‌ها کدبندی شود. در این پژوهش به منظور دسته بندی اطلاعات از کد استفاده شده استبه این صورت که به عبارتهای حاصل از اقامتگاه‌های بوم‌گردی کد E، عبارتهای حاصل از مطالعات روستایی با کد

استان گیلان، یکی از مهم‌ترین مکان‌های زیستگاه‌های طبیعی در کشور و یکی از مقصدهای بوم‌گردی در کشور به شمار می‌رود. این استان با مجموعه زیستگاه‌ها و پتانسیل‌های بوم‌گردی، از نواحی مستعد توسعه بوم‌گردی محسوب می‌شود. بر همین اساس اقامتگاه‌های بوم‌گردی متعددی در مناطق روستایی یا مناطق جنگلی در چند سال گذشته ایجاد شده است که در این میان، اقامتگاه‌های بوم‌گردی تالارخانه بردبار در مجاورت شهر خمام و اقامتگاه دیلمای گشت در مجاورت سیاهکل، از نمونه این اقامتگاه‌ها است. ضرورت اصلی پژوهش، فقدان پژوهشی تبیینی و تطبیقی، در ارتباط با ساختار معماری اقامتگاه‌های بوم‌گردی است که در این زمینه نیازمند مطالعه و پژوهش است. در واقع این پژوهش ساختار اقامتگاه‌های بوم‌گردی را با در نظر گرفتن همه مؤلفه‌های معماری بوم‌گردی مانند ویژگی‌های کالبدی اقامتگاه، ویژگی‌های فرهنگی و سنتی، ایمنی، سازگاری محیطی، شرایط محیط روستایی، رضایت گردشگران، موانع توسعه و نقش دولت مورد تبیین قرار داده و در قالب یک مدل مفهومی، آن را تحلیل کرده است. از طرف دیگر، توان‌های زیستگاه‌های بوم‌گردی استان گیلان بالا بوده و می‌تواند در صورت استفاده و بهره‌وری صحیح، اثرات بالایی بر توسعه اشتغال و اقتصاد منطقه، ایجاد یک باز ساخت اقتصادی و احیا و یا رونق برخی از روستاهای مجاور اقامتگاه‌های بوم‌گردی داشته باشد. همچنین وجود اقامتگاه‌های بوم‌گردی و وابسته بودن برخی خدمات گردشگری به این اقامتگاه‌ها و معماری سازگار با شرایط بوم‌گردی و یا مناطق روستایی پیرامون، می‌تواند نقش مهمی در توسعه گردشگری داشته باشد. لذا، باید ارتباط و سازگاری این اقامتگاه‌ها با اصول معماری بررسی شود. همچنین ضرورت حفاظت از منابع طبیعی بوم‌گردی استان با اصول معماری اقامتگاه‌ها در پیوند است. در ساختار بوم‌گردی، گردشگران نیز باید عنصری فعال در نظر گرفته شوند. با توجه به موارد فوق، هدف مهم این پژوهش، ارائه مدل تطبیقی از ساختار معماری اقامتگاه‌های بوم‌گردی در دو اقامتگاه تالارخانه بردبار و دیلمای گشت به‌منظور تحلیل مقوله‌های معماری اقامتگاه بوم‌گردی و تبیین آن‌ها در چارچوب یک مدل کیفی جهت شناخت تفاوت‌ها و تشابهات و رسیدن به یک چشم‌انداز مطلوب است.

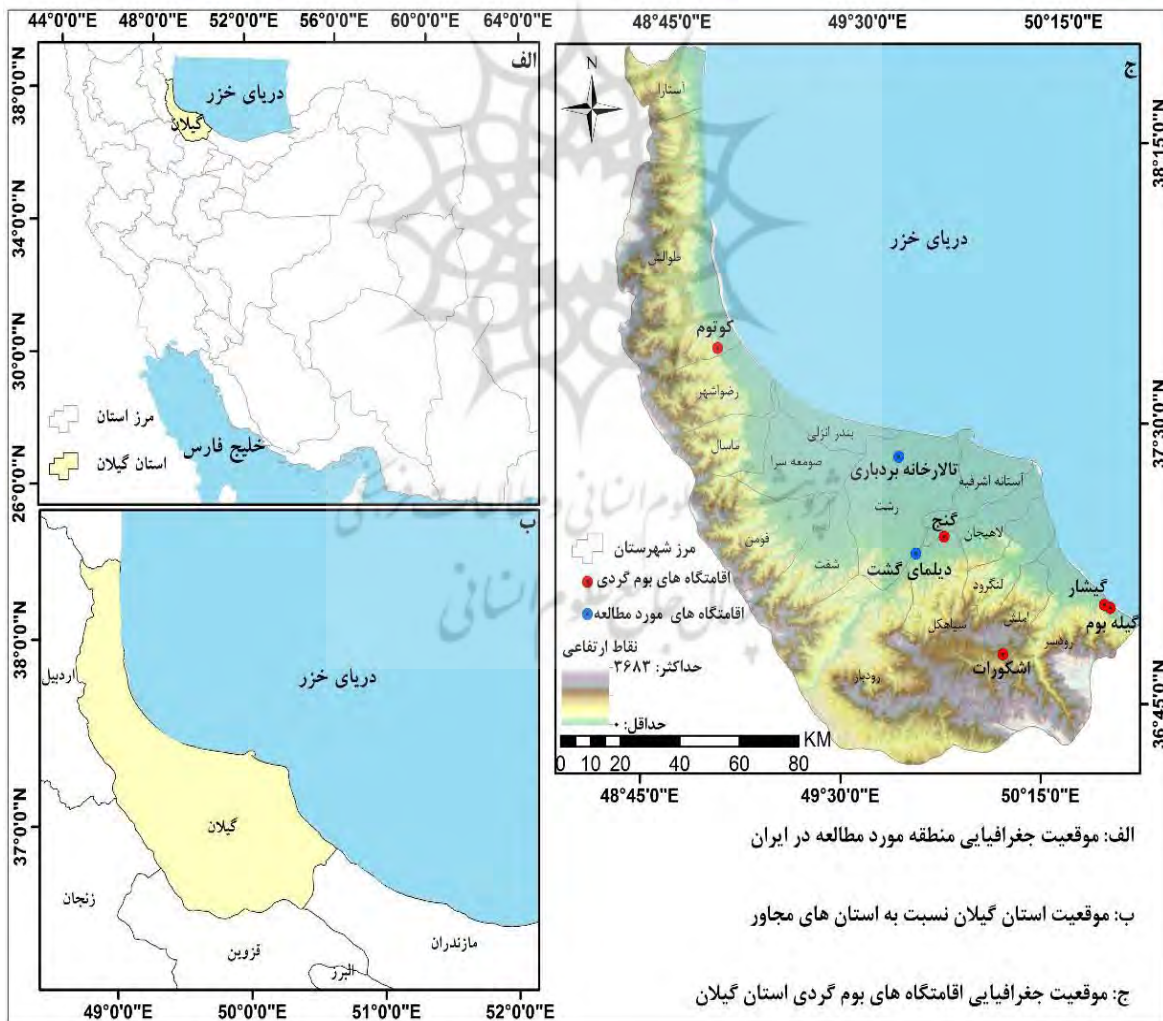
داده‌ها و روش کار

پژوهش حاضر از نظر هدف، یک پژوهش کاربردی و از نظر ماهیت داده‌ها، یک پژوهش کیفی به شمار می‌رود. داده‌های

نشان‌دهنده سرمایه‌های مهم این دو استان در توسعه بوم‌گردی و گردشگری و جذب افراد مختلف در حوزه فعالیت‌های گردشگری و اشتغال و کارآفرینی است. وجود فضاهای بوم‌گردی متعدد و روستاها و مناطق متعدد بکر در استان، زمینه را برای توسعه اقامتگاه‌های بوم‌گردی فراهم کرده است. از مهم‌ترین اقامتگاه‌های بوم‌گردی استان می‌توان به اقامتگاه بوم‌گردی تالارخانه بردبار، گیله بوم، دیلمای گشت، اشکورات، گیل گمش و گنج اشاره کرد. اقامتگاه بوم‌گردی تالارخانه در روستای مرزدشت و در نزدیکی شهر خم، میان رشت و انزلی قرار دارد و اقامتگاه بوم‌گردی دیلمای گشت نیز در روستای تازه‌آباد جنگاه در نزدیکی شهر سیاهکل واقع شده است. شکل ۲، موقعیت این اقامتگاه‌ها را نشان می‌دهد.

R و عبارت‌های حاصل از مشاهدات میدانی، کد O و به سایر عبارت‌های کد T اختصاص داده شد. این کدها قراردادی هستند. مجموعه این فرایندها برای هر دو اقامتگاه جداگانه انجام شده است. سپس، عبارات با یکدیگر مقایسه شده و از نظر مشابهت و ارتباطات معنایی در یک دسته قرار گرفتند که هر یک از این دسته‌ها، یک مفهوم را تشکیل می‌دهند.

قلمرو مکانی پژوهش دو اقامتگاه بوم‌گردی در استان گیلان است. استان گیلان، یکی از مهم‌ترین مکان‌های زیستگاه‌های طبیعی در کشور و یکی از مقصدهای بوم‌گردی در کشور به شمار می‌رود. این استان زیستگاه‌های غنی از گونه‌های گیاهی و جانوری را در خود جای داده است. استان گیلان از غنی‌ترین زیستگاه‌های جانوران در کشور است. وجود این توان‌های بالا در حوزه زیستگاه‌های طبیعی،

شکل ۲. موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه و اقامتگاه‌های بوم‌گردی

شرح و تفسیر نتایج

شده و مفاهیم استخراجی مورد بحث قرار گرفته‌اند. ابتدا اقامتگاه بوم‌گردی تالارخانه بردبار بررسی شده است. جدول ۱، مجموع مفاهیم شکل‌گرفته از عبارات حاصل از گردآوری داده‌ها را نشان می‌دهد:

در بخش یافته‌های پژوهش، عبارات لازم به شیوه‌ای که در روش‌شناسی اشاره شده است، گردآوری شده و در نهایت به مفاهیم تبدیل شده است. با توجه به تعدد عبارات و حجم بالای آن و فضای محدود مقاله، از ذکر کدبندی عبارات، خودداری

جدول ۱. استخراج مجموعه مفاهیم از عبارات مربوط به ساختار کالبدی اقامتگاه بوم‌گردی تالارخانه بردبار

عبارات	مفاهیم
رنگ‌آمیزی خاصی در دیوار اقامتگاه‌ها مشاهده نمی‌شود	رنگ‌آمیزی خاصی در دیوار اقامتگاه‌ها مشاهده نمی‌شود
معماری این اقامتگاه در خود روستا تقریباً وجود ندارد یا بسیار کم است	معماری سکونتگاه‌های روستا با معماری اقامتگاه بوم‌گردی سازگار نیست
معماری خانه‌های روستای مرزدشت هیچ شباهتی به اقامتگاه نداشت	
خانه‌ها و سکونتگاه‌های روستای مرزدشت همگی از نوع مدرن و با مصالح و بافت جدید است	
رنگ و مواد و مصالح سکونتگاه‌های روستا، مصالح نسبتاً به‌روز است	
سقف شیروانی خانه‌های روستا، از نوع حلبی است	
پوشش مردم روستا چندان بومی نیست	
روستای مرزدشت به دلیل نزدیکی به شهر خمام، تحت تأثیر آن دارای خدمات شهری بوده و کمتر ویژگی روستایی دارد	
مسکن‌های مدرن در کنار مسکن‌های نسبتاً قدیمی (و نه سنتی) دیده می‌شوند	
معماری کاه‌گل دیگر در روستا و منطقه وجود ندارد	
اقامتگاه در روستای مرزدشت و در ورودی شهر خمام قرار دارد	
معماری عمده خانه‌های روستایی مدرن است	هزینه‌های زیاد ساخت اقامتگاه بوم‌گردی
هزینه بالای ۲۵۰ میلیون برای اقامتگاه دربرداشته است	
هزینه اولیه ساخت اقامتگاه، ۵۰ میلیون تومان بود که در سال ۱۳۹۴ به بهره‌برداری رسید	
معماری در و پنجره‌ها هزینه زیادی در برداشته است	شور و حس علاقه مدیریت اقامتگاه به بوم‌گردی
مدیر اقامتگاه علاقه و اشتیاق فراوانی به ساخت اقامتگاه برای جلب رضایت دارد	
بافت و طراحی داخل اتاق‌ها بسیار شیک و زیبا است	
مدیر اقامتگاه به جذابیت و رضایت گردشگر توجه دارد	مدیریت خانوادگی اقامتگاه
این نوع اقامتگاه جهت اسکان نیز قابل استفاده است و مدیر طبقه اول اقامتگاه سکونت دارد	
مدیریت اقامتگاه به شیوه خانوادگی است	
افرادی که در اقامتگاه در فصل اوج گردشگری کار می‌کنند، از همین روستا و از خانواده هستند	

دارای امکانات رفاهی مدرن	در عین سنتی بودن، دارای امکانات رفاهی مانند تلویزیون، رادیاتور و غیره است
	حمام و سرویس‌ها داخل اتاق‌ها است
تلاش اقامتگاه برای احیای سنت‌ها	اسم اتاق‌ها به نام‌های محلی پرنندگان نام‌گذاری شده است مانند حاج حاجی
	اقامتگاه ایده حصیریافی در منطقه را زنده کرده است
	نام «تالار» در فرهنگ بومی به معنای چوبی و تالارخانه به معنای خانه چوبی است
	مدیریت اقامتگاه تمایل نداشت نام اتاق‌ها مانند هتل با شماره باشد
استفاده نسبی از انرژی نو و دفع اصولی پسماند	پسماندهای تر برای باغچه و پسماندهای خشک به فروش می‌رسد
	استفاده از انرژی‌های نو تا حدودی انجام می‌شود
	پسماند فاضلاب از طریق چاه ایزوله و سپتیک است که موجب عدم آلودگی آب‌های زیرزمینی شده است. پسماندها و فاضلاب تبدیل به گاز می‌شوند
مشاوره و راهنمایی گردشگران	اقامتگاه، به صورت رسمی فعالیت برای جاذبه و تفریح گردشگران ندارد ولی برای تفریح راهنمایی و مشاوره می‌دهد
استفاده از پوشاک محلی توسط کارکنان اقامتگاه	مدیریت و کارکنان اقامتگاه، اکثر اوقات با لباس‌های سنتی و محلی در محل کار و اقامتگاه حاضر می‌شوند
	پوشش مدیر و کارکنان اقامتگاه در هنگام فعالیت و خدمات‌رسانی، پوشش سنتی و بومی استان است
رعایت اصول اقلیمی در ساخت اقامتگاه	به دلیل بحث اقلیمی، از کاه‌گل در خانه استفاده نشده است
	به دلیل عدم ریزش و موضوع اقلیم، دیواره اقامتگاه گچ کاری شده است
	سقف کلوش اقامتگاه، باعث خنکی آن می‌شود
	مبحث اقلیم و هوا و رطوبت در ساخت اقامتگاه رعایت شده است
استفاده از گیاهان برای ایجاد مرز اقامتگاه	سقف به صورت شیروانی و با شیب زیاد ساخته شده تا باعث ریزش برف شود
	دیوار و حصار اقامتگاه از چپر و خیزران ساخته شده است که یک نوع ساقه محلی است
ساخت سقف اقامتگاه با کلوش	سقف اقامتگاه از کلوش ساخته شده است که در واقع ساقه برنج است و مجموع کلوش‌ها، سقف را درست کرده است
	سقف کلوش اقامتگاه، باعث خنکی آن می‌شود
	کلوش یا ساقه برنج بسیار کمیاب شده است و به سختی برای ساخت اقامتگاه یافت شده است
داشتن یک ایوان چوبی با دید و منظر مناسب	ایوان اقامتگاه از تخته درست شده است
	اقامتگاه دارای ایوان چوبی دورتادور اتاق‌ها در طبقه دوم است
	ایوان اقامتگاه در سرتاسر آن در تابستان محل اسکان گردشگران است
طراحی مطلوب مبلمان و محوطه اقامتگاه	مبلمان حیاط به صورت نیمکت‌های کوچک در داخل حیاط است
	فضای مبلمان و حیاط اقامتگاه سرسبز با پوشش گیاهی بالا است
	در حیاط اقامتگاه، حیوانات خانگی نگهداری می‌شود
	آلاچیق برای تفریح و گفتگو در داخل حیاط قرار دارد
وجود کارگاه و مکان تولید و	طبقه همکف اقامتگاه، نمایشگاه صنایع دستی است

عرضه صنایع دستی بومی در اقامتگاه	طبقه پایین اقامتگاه علاوه بر محل عرضه صنایع دستی، کارگاه تولید حصیر و صنایع دستی نیز هست
	صنایع دستی عرضه شده در اقامتگاه همگی بومی و سنتی و بر اساس فرهنگ محلی است
	صنایع دستی تهیه شده همگی از چوب و شاخ و برگ درختان تهیه شده است
	صنایع دستی اقامتگاه عمدتاً یا ساخته مسئول اقامتگاه بوده یا صنایع دستی محلی است
دارای درب و پنجره‌های چوبی	درب‌ها و پنجره‌ها همگی چوبی و از تخته و نرات بوده است
	دیواره‌های خانه و سقف از چوب نرات است
نگاه مثبت مردم روستا به اقامتگاه	توجه اهالی روستا به جذابیت اقامتگاه ابتدا کم بوده اما بعد از بازدید رؤسا نگاه‌ها تغییر کرد
عدم فعالیت مردم روستا در اقامتگاه‌های بوم‌گردی به دلیل هزینه‌ها بالا	چون برای مردم روستا هزینه اهمیت بیشتری دارد به دلیل پرهزینه بودن معماری سنتی کمتر پی‌گیر هستند
	به علت هزینه بالای ساخت اقامتگاه با این معماری، مردم روستا تمایلی به ساختن خانه‌ها با این معماری ندارند
	برخی از مردم خانه‌های قدیمی دارند اما بودجه برای مرمت ندارند
	درب و پنجره‌های چوبی گران بوده و مردم روستا تمایلی به استفاده از این نوع معماری ندارند
داشتن تجربه و خلاقیت ذهنی مدیریت اقامتگاه	مدیر اقامتگاه، اصول معماری را بر اساس خلاقیت ذهنی و تجربه پیاده کرده است نه تحصیلات
	بسیاری از تجاری‌های این اقامتگاه توسط مدیر اقامتگاه بوده است
	مدیر اقامتگاه، کارآفرین برتر استان می‌باشد
	مدیر اقامتگاه تخصص بالایی در حصیربافی و ارائه صنایع دستی دارد
	پیش از ساخت اقامتگاه بوم‌گردی، نمایشگاه‌های عرضه صنایع دستی توسط مدیر اقامتگاه زده شده است
	مدیر اقامتگاه در نمایشگاه‌های زیادی برای صنایع دستی شرکت کرد
تولید محدود صنایع دستی توسط روستا	مردم روستا تنها بخش محدودی از صنایع دستی را تولید می‌کنند
تامین مناسب سوخت و منابع اقامتگاه	آب اقامتگاه از طریق چاه عمیق و یک چاه معمولی تامین می‌شود
	سیستم‌های سرمایشی و گرمایشی اقامتگاه، همگی مدرن هستند
	تامین برق و آب از طریق ژنراتور است
اجاره برخی از خانه‌های روستایی به گردشگران	سایر افراد روستا در واقع خانه‌های خودشان را اجاره می‌دهند ولی اقامتگاه ندارند
	برخی از مردم روستا خانه‌های خودشان را با مجوز سازمان میراث در اختیار گردشگران قرار داده‌اند اما اقامتگاه بوم‌گردی نیست
	مرمت خانه‌ها برای اقامتگاه در این منطقه وجود ندارد
وجود مواد اولیه و خوراک	خوراک و غذاها همه توسط خود اقامتگاه تولید می‌شود

ارگانیک و سنتی در اقامتگاه	مجموعه‌ای از خوراک‌های محلی ارائه می‌شود
	خرید مواد اولیه از یکشنبه بازار خمام صورت می‌گیرد
	مواد اولیه نیز همه بومی هستند
عدم رسیدگی نه‌چندان دولت در اعطای وام به مردم	دولت وامی در اختیار مردم قرار نداده برای ایجاد اقامتگاه
ساخت اقامتگاه از پایه و بدون مرمت	اقامتگاه بردبار ساخته‌شده و مرمت خانه‌های قدیمی نبوده است
امنیت بالای روستا	امنیت روستا و منطقه بسیار بالا است
دارای چشم‌انداز و نماد قابل دید از راه دور به‌صورت سنتی	نماد اقامتگاه از راه دور، سقف شیب‌دار ساخته‌شده با کلوش است که یک نماد متفاوت محسوب می‌شود
	اقامتگاه دارای دوطبقه بوده و از دور قابل تشخیص است
دارای درب ورودی چوبی	درب ورودی اقامتگاه به صورت چوبی و با یک سقف شیروانی است
طراحی سنتی محل پذیرش گردشگران و ترکیب آن با محل عرضه صنایع دستی	محل پذیرش گردشگران دقیقاً داخل مکان عرضه صنایع دستی است
	دسترسی از محل پذیرش به اتاق‌ها از طریق نردبان‌های چوبی است
	طراحی محل پذیرش به صورت سنتی و کاملاً بومی صورت گرفته است
رابطه خوب و صمیمانه کارکنان اقامتگاه با گردشگران	رابطه بین مدیران و کارکنان با گردشگران، بسیار خوب و دسترسی گردشگران به آن‌ها آسان است
برگزاری مراسم بومی در اقامتگاه	آموزش حصیربافی به گردشگران داخلی و خارجی داده می‌شود
	در صورت درخواست گردشگران، برنامه‌های اجرای موسیقی انجام می‌گیرد
علاقه گردشگران به سنت‌ها و آداب بومی	گردشگران علاقه‌مند به پوشیدن لباس‌های محلی هستند
	گردشگران به حیوانات محلی که در حیاط اقامتگاه هستند؛ علاقه‌مندند
داشتن پارکینگ اختصاصی	اقامتگاه دارای پارکینگ اختصاصی است
دارای سفرهای حصیری	سفره‌های اقامتگاه برای خوراک، از جنس حصیر هستند
رعایت اصول ایمنی	از نظر اصول ایمنی، شرایط مطلوبی دارد

پس از تعیین مفاهیم، با مقایسه و ارتباطات داده‌ها و معلولی بین آن‌ها، مقوله خرد از مجموعه مفاهیم حاصل شد. مفاهیم و تعیین ویژگی‌های مشترک موضوعی و ارتباطات علی که در جدول ۲ نشان داده می‌دهد:

جدول ۲. استخراج مجموعه مقوله خرد از مفاهیم مربوط به ساختار کالبدی اقامتگاه بوم‌گردی تالارخانه بردبار

مفاهیم	مقوله‌های خرد	
معماری سکونتگاه‌های روستا با معماری اقامتگاه بوم‌گردی سازگار نیست	تفاوت و عدم سازگاری معماری اقامتگاه با معماری روستا	
		تولید محدود صنایع دستی توسط روستا
هزینه‌های زیاد ساخت اقامتگاه بوم‌گردی رنگ‌آمیزی خاصی در دیوار اقامتگاه‌ها مشاهده نمی‌شود	هزینه‌های بالای ساخت اقامتگاه بوم‌گردی	
		عدم رسیدگی نه‌چندان دولت در اعطای وام به مردم
		عدم فعالیت مردم روستا در اقامتگاه‌های بوم‌گردی به دلیل هزینه‌ها بالا

تلاش اقامتگاه برای احیای سنت‌ها از طریق ارائه خدمات بومی	شور و حس علاقه مدیریت اقامتگاه به بوم‌گردی
	رابطه خوب و صمیمانه کارکنان اقامتگاه با گردشگران
	طراحی مطلوب مبلمان و محوطه اقامتگاه
	دارای سفره‌های حصیری
	وجود مواد اولیه و خوراک ارگانیک و سنتی در اقامتگاه
	داشتن تجربه و خلاقیت ذهنی مدیریت اقامتگاه
	استفاده از پوشاک محلی توسط کارکنان اقامتگاه
	برگزاری مراسم بومی در اقامتگاه
	تلاش اقامتگاه برای احیای سنت‌ها
مدیریت خانوادگی اقامتگاه	مدیریت خانوادگی اقامتگاه
	رابطه خوب و صمیمانه کارکنان اقامتگاه با گردشگران
دارای امکانات رفاهی مدرن	دارای امکانات رفاهی مدرن
	داشتن پارکینگ اختصاصی
استفاده نسبی از انرژی نو	استفاده نسبی از انرژی نو و دفع اصولی پسماند
	تامین مناسب سوخت و منابع برای اقامتگاه
مشاوره و راهنمایی گردشگران	مشاوره و راهنمایی گردشگران
	علاقه گردشگران به سنت‌ها و آداب بومی
رعایت اصول اقلیمی در ساخت اقامتگاه	رعایت اصول اقلیمی در ساخت اقامتگاه
استفاده از هنرهای سنتی در بافت اقامتگاه	استفاده از گیاهان برای ایجاد مرز اقامتگاه
	دارای سفره‌های حصیری
	دارای درب ورودی چوبی
	دارای درب و پنجره‌های چوبی
	دارای چشم‌انداز و نماد قابل دید از راه دور به صورت سنتی
	داشتن یک ایوان چوبی با منظر عالی
عرضه صنایع دستی بومی برای گردشگران	ساخت سقف اقامتگاه با کلوش
	وجود کارگاه و مکان تولید و عرضه صنایع دستی بومی در اقامتگاه
	برگزاری مراسم بومی در اقامتگاه
نگاه مثبت مردم روستا به اقامتگاه	طراحی سنتی محل پذیرش گردشگران و ترکیب آن با محل عرضه صنایع دستی
	نگاه مثبت مردم روستا به اقامتگاه
داشتن تجربه و خلاقیت ذهنی مدیریت اقامتگاه	اجاره برخی از خانه‌های روستایی به گردشگران
	ساخت اقامتگاه از پایه و بدون مرمت
امنیت بالای منطقه و اقامتگاه	داشتن تجربه و خلاقیت ذهنی مدیریت اقامتگاه
	امنیت بالای روستا
	رعایت اصول ایمنی

معماری اقامتگاه بوم‌گردی تالارخانه بردبار است. بر این اساس از طریق شناسایی ویژگی‌های مشترک بین مقوله‌ها و بررسی

در مرحله سوم، مجموعه مقوله‌های خرد می‌بایست به مقوله‌های کلان تبدیل شوند که در واقع شالوده اصلی ساختار

تعیین‌کننده است، چراکه علاوه بر شناخت فرهنگ بومی منطقه باید از روحیات گردشگران و مسافران نیز آگاهی داشت و بهترین شیوه تهیه محصولات را انتخاب کرد. کارآفرین این اقامتگاه، دارای سابقه زیادی در زمینه صنایع دستی بوده و کارآفرین برتر استان گیلان است و این مسئله در پیشرفت معماری بوم‌گردی بسیار مؤثر بوده است.

۵- استفاده از انرژی‌های نو و امکانات مدرن: یکی از ویژگی‌های مطلوب این اقامتگاه استفاده از انرژی نو در کنار امکانات مدرن است. گاهی اوقات ممکن است بین استفاده از امکانات رفاهی مدرن و سازگاری و حفاظت طبیعی، تضاد ایجاد شود. در این اقامتگاه این دو مورد به صورت همزمان رعایت شده است. در واقع در کنار استفاده از سیستم بازیافت زباله به صورت سازگار با محیط، از امکانات آب و برق به صورت مطلوب بهره‌برداری شده و علاوه بر داشتن پارکینگ، اتاق‌ها نیز مجهز به تلویزیون، حمام و سرویس بهداشتی است.

۶- رعایت اصول اقلیمی: رعایت اصول اقلیمی را می‌توان در عدم کاه‌گلی کردن اقامتگاه، استفاده از سقف کلوچی و ساقه برنج، استفاده از کولر گازی و رادیاتور و همچنین ایوان تابستانی مشاهده کرد که بر مبنای آسایش اقلیمی گردشگران ساخته شده است. البته استفاده از کولر گازی می‌تواند از نظر اقلیمی شرایط منفی را نیز برای اقامتگاه ایجاد نماید.

۷- نگاه مثبت روستا به اقامتگاه بوم‌گردی: به‌غیر از اقامتگاه بردبار، اقامتگاه بوم‌گردی دیگری در روستای مرزدشت وجود ندارد، اما برخی از مردم، خانه‌های خود را (نه به صورت بوم‌گردی) به صورت اقامتگاه معمولی و بعضاً ویلایی در اختیار گردشگران قرار می‌دهند. در مجموع اقامتگاه بردبار ذهنیت مردم را نسبت به بوم‌گردی بهبود بخشیده است و چنانچه جامعه روستایی از نظر سرمایه موردنیاز، تحت حمایت بخش دولتی یا خصوصی قرار بگیرند، می‌توانند در توسعه اقامتگاه‌های بوم‌گردی نقش مهمی داشته باشند.

رابطه علی - معلولی بین آن‌ها و ارتباط معنایی بین این مقوله‌ها، مقوله‌های کلان شناسایی شده که در جدول ۳ نشان می‌دهد که این مقوله‌ها به شرح زیر است:

۱- تفاوت و عدم سازگاری معماری اقامتگاه با معماری روستایی: معماری اقامتگاه ظاهر و باطنی بسیار متفاوت با معماری روستا دارد و شاید محیط را به‌عنوان تنها معیار مشترک بتوان در نظر گرفت. در مجموع، در روستا معماری مشابه اقامتگاه وجود ندارد و عمده مساکن روستایی در کلیه بخش‌ها دارای بافت نو می‌باشند و حتی آثار خانه‌های دوم نیز به چشم می‌خورد. حتی سقف شیروانی خانه‌ها نیز از جنس متفاوت است. حصاربندی خانه، آلاچیق و حیاط، درب و پنجره‌ها، سقف خانه، ایوان همگی در اقامتگاه با بافت سنتی و بومی زمان قدیم بوده و با ساختار روستا متفاوت است.

۲- هزینه‌های بالای ساخت اقامتگاه بوم‌گردی: ایجاد معماری مشابه این اقامتگاه هزینه‌های بسیار زیادی دارد. بخشی از این هزینه‌ها مربوط به هزینه یافتن مصالح بومی مانند سازه‌های چوبی، کلوچ، چوب نرات و بخشی نیز مربوط به ساختن صنایع دستی مانند حصیربافی است. ضمن اینکه حتی برای مرمت خانه‌ها نیز به سرمایه اولیه زیادی نیاز است.

۳- تلاش اقامتگاه‌ها برای احیای سنت‌ها از طریق ارائه محصولات بومی: مدیریت اقامتگاه در نیل به چنین هدفی بسیار موفق بوده است. ایجاد کارگاه صنایع دستی از جمله حصیربافی، ایجاد مرکزی برای ارائه هنرهای بومی و صنایع دستی، برگزاری مراسم موسیقی سنتی، آموزش برخی از هنرهای بومی به گردشگران، استفاده از خوراکی‌های بومی، نام‌گذاری‌های بومی برای اتاق‌های اقامتگاه، استفاده از کلوچ و چوب نرات برای ساختار اقامتگاه، حیوانات محلی در حیاط اقامتگاه از جمله این فعالیت‌ها در اقامتگاه است.

۴- داشتن تجربه و خلاقیت مدیریت اقامتگاه: در مبحث معماری، وجود کارآفرینان و افراد نخبه و باتجربه بسیار

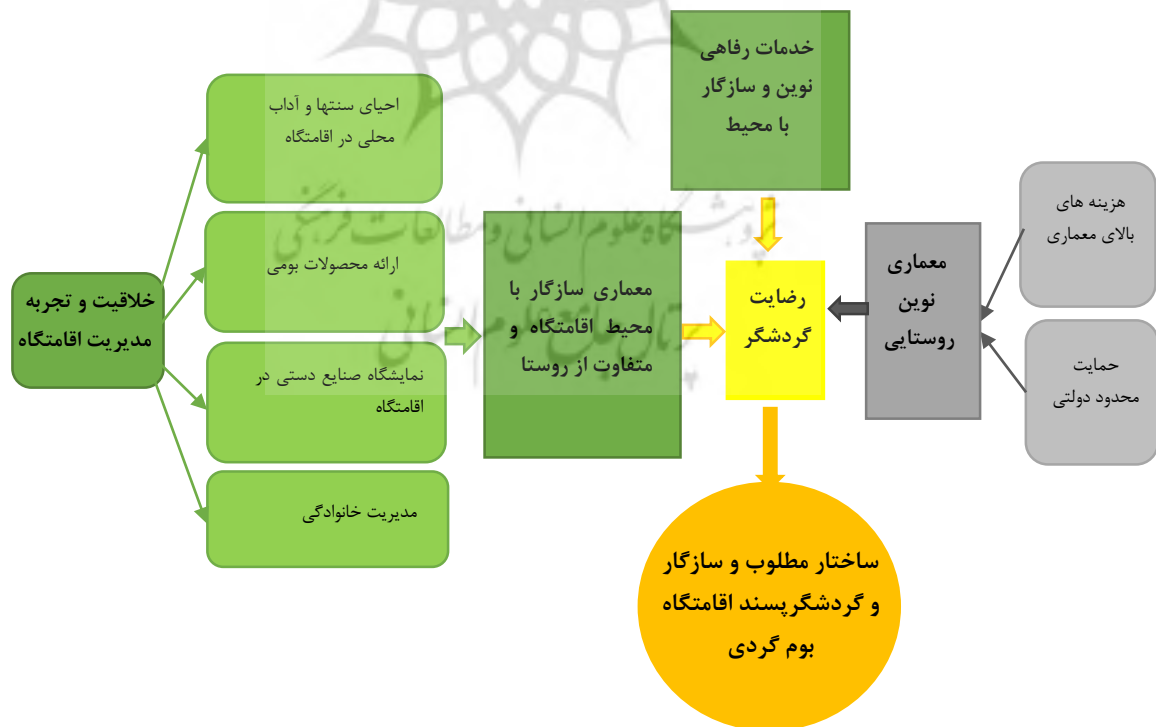
جدول ۳. استخراج مقوله‌های کلان از مقوله‌های خرد مربوط به ساختار کالبدی اقامتگاه بوم‌گردی تالارخانه بردبار

مقوله‌های کلان	مقوله‌های خرد
تفاوت و عدم سازگاری معماری اقامتگاه با معماری روستا	تفاوت و عدم سازگاری معماری اقامتگاه با معماری روستا
هزینه‌های بالای ساخت اقامتگاه بوم‌گردی	هزینه‌های بالای ساخت اقامتگاه بوم‌گردی
تلاش اقامتگاه برای احیای سنت‌ها از طریق ارائه محصولات بومی	تلاش اقامتگاه برای احیای سنت‌ها از طریق ارائه خدمات بومی
	عرضه صنایع دستی بومی برای گردشگران
	استفاده از هنرهای سنتی در بافت اقامتگاه

	مشاوره و راهنمایی گردشگران
داشتن تجربه و خلاقیت ذهنی مدیریت اقامتگاه	مدیریت خانوادگی اقامتگاه
	داشتن تجربه و خلاقیت ذهنی مدیریت اقامتگاه
استفاده نسبی از انرژی نو و امکانات مدرن	دارای امکانات رفاهی مدرن
	استفاده نسبی از انرژی نو
رعایت اصول اقلیمی در ساخت اقامتگاه	رعایت اصول اقلیمی در ساخت اقامتگاه
نگاه مثبت مردم روستا به اقامتگاه	نگاه مثبت مردم روستا به اقامتگاه
	امنیت بالای منطقه و اقامتگاه

معماری روستا شده است. نتیجه چنین فرایندی افزایش رضایت گردشگران است. درعین‌حال، اقامتگاه با فراهم کردن امکانات رفاهی به‌روز بر میزان آسایش و رضایت گردشگران افزوده است. گفتنی است که باید به هزینه‌های بالای معماری اقامتگاه بوم‌گردی اشاره کرد که با عدم همکاری لازم دولت روبه‌رو شده است و نتیجه آن معماری کاملاً متفاوت روستا نسبت به اقامتگاه است و بر میزان رضایت گردشگران اثر منفی نسبی گذاشته است. با این حال، مجموعه عوامل فوق، موجب شکل‌گیری یک ساختار معماری مطلوب اقامتگاه بوم‌گردی شده است.

با ترکیب مجموعه مقوله‌های خرد و کلان و تحلیل‌های مرتبط با آن، مدل تبیین ساختار کالبدی اقامتگاه بوم‌گردی تالارخانه بردبار را می‌توان ارائه کرد که در شکل ۳ مشاهده می‌شود. در این مدل، خلاقیت و تجربه مدیریت اقامتگاه یک عامل محرک محسوب می‌شود که باعث ارائه ایده‌ها و شیوه‌های گردشگر پسند نسبت به معماری اقامتگاه و زنده کردن سنن قدیمی گیلان و ارائه محصولات به صورت بومی و ارگانیک شده است. مجموعه این فرایندها موجب شکل‌گیری یک معماری بومی سازگار با شرایط محیطی و بر اساس ضوابط اصول بوم‌گردی و درعین‌حال متفاوت از

شکل ۳. مدل تبیین ساختار کالبدی اقامتگاه بوم‌گردی تالارخانه بردبار

پس از بررسی اقامتگاه بردبار، فرآیندهای پیشین برای اقامتگاه دیلمای گشت نیز صورت گرفته است. در جدول ۴، مفاهیم استخراج شده از داده‌های پژوهش در ارتباط با معماری اقامتگاه دیلمای گشت بوم‌گردی دیلمای گشت ارائه شده است:

جدول ۴. استخراج عبارات از مفاهیم مربوط به ساختار کالبدی اقامتگاه بوم‌گردی دیلمای گشت

مفاهیم	عبارات
وجود گردشگران برای اقامتگاه	اقامتگاه جدیداً مشتری زیادی داشته است
	از دو سال پیش اقامتگاه دیلمای گشت مسافر جذب می‌کند
	صاحب اقامتگاه مشتری خود را داشت که اقامتگاه را تأسیس کرد
تمایل مردم به داشتن اقامتگاه بوم‌گردی	برخی از مردم قصد ایجاد اقامتگاه بوم‌گردی به سبک اقامتگاه دیلمای گشت دارد
	حدود ۱۰ خانواده به صورت معمولی خانه‌های خود را به گردشگران اجاره می‌دهند
	افرادی متعددی درخواست اقامتگاه بوم‌گردی دارند
	مردم روستا میهمان‌نواز هستند
	برخی مردم دارای خانه‌های اضافه هستند.
	مردم همواره دوست دارند در هر کاری که صورت می‌گیرد، در انجامش نقش داشته باشند
	بخشی از زمین روستا است که آب در آنجا جمع می‌شود و می‌توان از طریق زیرساخت مناسب با ایجاد آلاچیق و غرفه‌ها، زمینه توسعه گردشگری را فراهم کرد
	یک‌خانه سنتی دو طبقه از گذشته باقی مانده است که توسط افراد با وضع اقتصادی مرفه ساخته شده است
	مردم از طرح و برنامه اقامتگاه دیلمای گشت حمایت می‌کنند
اجاره برخی منازل روستایی به صورت ویلایی به گردشگران	برخی مردم خانه‌های نو ساختند و خانه‌های قدیمی را به گردشگران اختصاص دادند
	یکی از روستائیان، قصد دارد در زمین‌های خود برای ساخت اقامتگاه اقدام کند و علاقه‌مند به ویژگی‌های سنتی می‌باشد
	برخی مردم خانه‌های خودشان را که ویلایی بوده و بوم‌گردی نیست، به گردشگران اجاره می‌دهند
مشارکت مردمی در راهنمایی گردشگران	در معرفی جاذبه‌ها و راهنمایی گردشگران نسبتاً فعال می‌باشند
	میزان ارتباط مردم با گردشگران زیاد است
	در معرفی محصولات و ویژگی‌ها به گردشگران کمک می‌کنند
	اگر گردشگران از مردم سؤال کنند، مردم به‌خوبی راهنمایی می‌کنند
	برخی از افراد حاضر در روستا، در زمینه ساخت چوب و ویژگی‌های لازم برای اقامتگاه می‌توانند به دیگران مشاوره دهند
	معرفی جاذبه‌های گردشگری و شرایط مطلوب توسط مردم به گردشگران
عدم ارتباط لازم روستا با مسئولان	مردم اقامتگاه را به گردشگران معرفی می‌کنند
	با مسئولان و اماکن بیشتر مردم ارتباطی ندارند
معماری تقریباً به‌روز سکونتگاه‌های روستایی	ارتباط مردم با میراث فرهنگی چندان نیست
	شیروانی بیشتر خانه‌های روستا به جای کلوش، از حلبی هست
	خانه‌هایی با سبک خیلی مدرن و جدید مشاهده می‌شود
	رنگ و مواد و مصالح سکونتگاه‌های روستا، مصالح عمدتاً به‌روز است
	درب خانه‌های روستاها عمدتاً آهنی است

	خانه‌های جدید همگی با مصالح جدید است مردم روستا تقریباً همگی مهاجر هستند سقف خانه‌های روستای تازه‌آباد همگی حلبی است خانه‌های روستایی عمدتاً دارای سبک و معماری مدرن است و با معماری اقامتگاه کمی متفاوت است
سازگاری نسبی معماری روستا با اقامتگاه	بیشتر سبک خانه‌های روستا با معماری اقامتگاه تقریباً همسان است
مرمت خانه قدیمی به‌عنوان اقامتگاه	در واقع اقامتگاه دیلمای گشت همان مرمت خانه قدیمی است اقامتگاه دیلمای گشت یک خانه مرمت شده است
کمبود افراد کارآفرین در زمینه ایجاد اقامتگاه بوم‌گردی	افراد ماهر و کارآفرین برای استفاده از کلوش دیگر وجود ندارند عدم حمایت لازم و تسهیلات دولتی، موجب عدم رغبت مردمی و فرار بعضی از کارآفرینان شده است مشکل این منطقه عمدتاً نبود کارآفرین‌های لازم برای ایجاد اقامتگاه و سایر فعالیت‌ها است
هزینه بالای ساخت اقامتگاه بوم‌گردی	هزینه استفاده از کلوش بالا است یکی از موانع بالای توسعه اقامتگاه‌ها، مسائل مالی است ساخت اقامتگاه بوم‌گردی یا سایر فعالیت‌های گردشگری نیاز به هزینه بالا دارد و مردم در این زمینه ریسک‌پذیر نیستند ساخت خانه‌ها به شیوه معماری سنتی، هزینه زیاد را در بر دارد
نوپا بودن گردشگری در روستا	گردشگری در روستا خیلی نوپا است و تازه شروع شده است بخشی از مردم به کشاورزی و بخشی در شغل آزاد هستند
تجربه و تخصص نسبی مدیریت اقامتگاه بوم‌گردی	مدیر اقامتگاه در زمینه برنامه‌های سنتی مانند سفال‌گری و غیره فعال بوده و به مرور همین سبک را در اقامتگاه پیاده کرده است به قصد احیای معماری قدیمی استان و روستا، اقامتگاه ساخته شده است ساخت اقامتگاه از ایده اقامتگاه بهشت پرور در سمنان گرفته شده است مدیر اقامتگاه، در رشته توسعه روستایی و گردشگری دارای تحصیلات است
نقش اقامتگاه در جذب گردشگران	اقامتگاه نقش مهمی در جذب گردشگر به روستا داشته است اقامتگاه نقش خوبی در جذب گردشگر به روستا داشته است
ضعف حمایت دولتی و کمبود سرمایه در زمینه اقامتگاه بوم‌گردی	حمایت دولتی از گردشگری روستا، ضعیف است وام‌های دولتی با بهره بالا بوده و ریسک بالایی برای مردم دارد نیاز به اعطای تسهیلات کم‌بهره و حمایت‌های نظام مند است بستر و تسهیلات برای اقامتگاه بوم‌گردی بیشتر فراهم نیست وام‌ها و تسهیلات اعطایی از قبل پیش‌بینی شده و در واقع عمدتاً انتخاب مردم نیست عدم حمایت لازم و تسهیلات دولتی، موجب عدم رغبت مردمی و فرار بعضی از کارآفرینان شده است
عدم ریسک‌پذیری مردم در حوزه بوم‌گردی	مردم روستا عمدتاً از سرمایه‌گذاری در گردشگری می‌ترسند و آن را یک ریسک می‌دانند انگیزه جوانان برای انجام کارهایی مانند اقامتگاه بوم‌گردی کم است

	مردم این منطقه عمدتاً ریسک‌پذیر نیستند. غیر از کشت برنج، به کشت دیگری اشتغال ندارند
محتاط بودن مدیریت اقامتگاه در گسترش آن	به نظر می‌رسد مسئول اقامتگاه، در جهت گسترش بیشتر اقامتگاه تردید و نگرانی‌هایی دارد
	مدیر اقامتگاه به دلیل کمبود شرایط مالی، توانسته است اقامتگاه را به صورت بهینه ایجاد نماید
	مدیر اقامتگاه، تنها به انگیزه درآمد کوتاه‌مدت، فعالیت می‌کند
عدم آینده‌نگری مردم در حوزه بوم‌گردی	افراد بسیار کمی به انگیزه درآمد آینده و دلسوزانه اقدام به ساخت اقامتگاه یا فعالیت دیگر می‌کنند
	بیشتر مردم به فکر درآمدهای آنی در کوتاه‌مدت هستند
	مردم به برنامه‌های بلندمدت با سود بلندمدت کمتر می‌اندیشند
وجود افراد مهاجر و فعال در شهرهای بزرگ	در بیشتر خانوارها، یک نفر در شهرهای بزرگ و مشاغل سطح بالا هستند
	پوشش مردم روستا چندان بومی نیست
	اطلاعات و ویژگی‌های مدرن و امروزی بسیار سریع به همه می‌رسد
تمایل به توسعه اقامتگاه دیلمای گشت	اقامتگاه بوم‌گردی دارای یک بخش سنتی و یک بخش ویلایی غیربوم‌گردی است
	قرار بر این است اقامتگاه دیلمای گشت در صورت تامین اعتبار، توسعه یابد
	در نظر است تا قسمت ویلایی بازسازی شده و سنتی شود
دیوارهای کاه‌گلی اقامتگاه	جنس دیوارها در اصل سنگ بوده و سپس کاه‌گل شده است
	دیوار بخش سنتی اقامتگاه، کاه‌گلی است
مدیریت خانوادگی اقامتگاه	مدیریت اقامتگاه خانوادگی و توسط اعضای خانواده است
	خانواده در یک محوطه چسبیده به اقامتگاه اسکان دارند
مواد اولیه و خوراکی‌های بومی و ارگانیک	مواد اولیه و تهیه غذا، بومی و ارگانیک است
	امکان درخواست و پخت غذاهای گیاهی و محلی وجود دارد
عدم توجه به انرژی‌های نو	دفع پسماند و چاه سپتیک، فعال نیست
	استفاده از انرژی‌های نو چندان به چشم نمی‌خورد
	آب و برق و گاز و غیره مشابه روستا و از یک سیستم است
استفاده از حلبی برای سقف اقامتگاه	سقف اقامتگاه‌ها از حلبی بوده است
	شیروانی اقامتگاه و خانه‌ها با ورق گالوانیزه و حلب پوشیده شده است
درب‌های چوبی اتاق‌های اقامتگاه	درب و پنجره‌های بخش سنتی اقامتگاه، از چوب است
محوطه سرسبز با مبلمان محدود	داخل حیاط فضای کوچکی برای نشستن وجود دارد
	حیاط اقامتگاه بسیار سرسبز با گیاهان مختلف است
ارتباط نسبی و محدود اقامتگاه به گردشگران	کارکنان اقامتگاه، گردشگران را نسبت به مناطق پیرامون راهنمایی می‌کنند
	رابطه بین مدیران و کارکنان با گردشگران، معمولی و دسترسی گردشگران به آن‌ها کمی با سختی همراه است
وجود ایوان مزین به محصولات سنتی و بومی	بخش ایوان اقامتگاه سنتی با گلدان و کوزه و پوشش گیاهی تزیین شده است
	برخی از ظروف سفالی و محصولات صنایع دستی در اتاق‌ها برای تزیین استفاده شده است
فضای تفریحی متنوع در اطراف	فضای پیرامون اقامتگاه دارای سرسبزی و مکان‌های دیدنی بسیاری است

اقامتگاه روستا	فضاهای تفریحی در روستا چندان بومی نیست
دارای درب ورودی آهنی	درب ورودی اقامتگاه، آهنی است
دارای دیوار و مرز کاه‌گلی	دیوار و مرز و حصار اقامتگاه، از کاه‌گل است
رنگ آمیزی مطلوب دیوارهای اقامتگاه	دور تا دور دیوارهای اقامتگاه، دارای رنگ زرد و قرمز است
عدم وجود نماد و معرف اقامتگاه از فاصله دور	اقامتگاه یک طبقه بوده و از دور قابل تشخیص نیست این اقامتگاه نماد خاصی برای تماشای از فاصله دور ندارد
عدم وجود محلی به‌عنوان پذیرش گردشگر	در اقامتگاه دیلمای گشت، فضایی به‌عنوان پذیرش گردشگر وجود ندارد
ضعف خدمات در بخش ویلایی اقامتگاه	در بخش ویلایی اقامتگاه، خدمات خاصی برای گردشگران وجود ندارد و بخش سنتی نیز بعضاً با کمبود روبه‌رو بوده است و نیاز به خدمات‌رسانی دارد
ایمنی مطلوب اقامتگاه	از نظر اصول ایمنی، شرایط مطلوبی دارد
عدم رعایت نه‌چندان بالای اصول اقلیمی در ساخت اقامتگاه	طراحی اقامتگاه بر مبنای شرایط اقلیمی چندان مناسب نیست

پس از استخراج مفاهیم، از طریق ترکیب و ارتباطات معنایی بین مفاهیم و شناسایی روابط بین آنها، مقوله‌های خرد مورد شناسایی قرار گرفت که در جدول ۵ نشان داده است:

جدول ۵. استخراج مقوله‌های خرد از مفاهیم مربوط به ساختار کالبدی اقامتگاه بوم‌گردی دیلمای گشت

مقوله‌های خرد	مفاهیم
تمایل مردم به مشارکت مردمی در زمینه اقامتگاه بوم‌گردی	تمایل مردم به داشتن اقامتگاه بوم‌گردی
	نقش اقامتگاه در جذب گردشگران
	مشارکت مردمی در راهنمایی گردشگران
	اجاره برخی منازل روستای به صورت ویلایی به گردشگران
معماری تقریباً به‌روز سکونتگاه‌های روستایی	معماری تقریباً به‌روز سکونتگاه‌های روستایی
	وجود افراد مهاجر و فعال در شهرهای بزرگ
سازگاری نسبی معماری روستا با اقامتگاه	سازگاری نسبی معماری روستا با اقامتگاه
کمبود افراد کارآفرین در زمینه ایجاد اقامتگاه بوم‌گردی	کمبود افراد کارآفرین در زمینه ایجاد اقامتگاه بوم‌گردی
	عدم ارتباط لازم روستا با مسئولان
	عدم آینده‌نگری مردم در حوزه بوم‌گردی
	عدم ریسک‌پذیری مردم در حوزه بوم‌گردی
	نویا بودن گردشگری در روستا
هزینه بالای ساخت اقامتگاه بوم‌گردی	هزینه بالای ساخت اقامتگاه بوم‌گردی
	محتاط بودن مدیریت اقامتگاه در گسترش آن
	ضعف حمایت دولتی و کمبود سرمایه در زمینه اقامتگاه بوم‌گردی
تجربه و تخصص نسبی مدیریت اقامتگاه	تجربه و تخصص نسبی مدیریت اقامتگاه بوم‌گردی

بوم‌گردی	مرمت خانه قدیمی به‌عنوان اقامتگاه
تمایل به توسعه اقامتگاه دیلمای گشت	تمایل به توسعه اقامتگاه دیلمای گشت
	وجود گردشگران برای اقامتگاه
معماری بومی و سنتی بخش‌هایی از اقامتگاه	دیوارهای کاه‌گلی اقامتگاه
	وجود ایوان مزین به محصولات سنتی و بومی
	رنگ‌آمیزی مطلوب دیوارهای اقامتگاه
	درب‌های چوبی اتاق‌های اقامتگاه
مدیریت خانوادگی اقامتگاه	مدیریت خانوادگی اقامتگاه
	مواد اولیه و خوراکی‌های بومی و ارگانیک
عدم توجه به انرژی‌های نو	عدم توجه به انرژی‌های نو
عدم رعایت اصول معماری بوم‌گردی سنتی در اقامتگاه	استفاده از حلبی برای سقف اقامتگاه
	عدم وجود نماد و معرف اقامتگاه از فاصله دور
	ضعف خدمات گردشگری در بخش ویلایی
	عدم وجود محلی به‌عنوان پذیرش گردشگر
	ارتباط نسبی و محدود کارکنان اقامتگاه با گردشگران
	دارای درب ورودی آهنی
	دارای دیوار و مرز کاه‌گلی
	عدم رعایت نه‌چندان بالای اصول اقلیمی در ساخت اقامتگاه
	عدم توجه چندان به انرژی‌های نو
	محوطه سرسبز با مبلمان محدود
فضای تفریحی متنوع پیرامون اقامتگاه	فضای تفریحی متنوع پیرامون اقامتگاه
ایمنی مطلوب اقامتگاه	ایمنی مطلوب اقامتگاه
عدم رعایت نه‌چندان بالای اصول اقلیمی در ساخت اقامتگاه	عدم رعایت نه‌چندان بالای اصول اقلیمی در ساخت اقامتگاه

۲- باوجود ورود افراد مهاجر، این روستا علاقه‌مندان زیادی دارد که تمایل به ساخت اقامتگاه بوم‌گردی دارند که در صورت تامین اعتبار، این امر محقق می‌شود. از طرفی برخی از مردم خانه‌های خود را به صورت ویلایی در اختیار گردشگران قرار می‌دهند.

۳- سازگاری نسبی اقامتگاه بوم‌گردی با سکونتگاه‌های روستا: اگرچه اقامتگاه بوم‌گردی دیلمای گشت از نظر شکل درب و پنجره‌ها و ایوان و همچنین دیوار کاه‌گلی دارای تفاوت‌هایی با سایر مسکن روستا است اما از برخی جهات نیز شبیه مسکن روستایی است و آن تفاوت آشکار و بارز دیده نمی‌شود.

در مرحله نهایی از طریق تلفیق مقوله‌های خرد با شناسایی روابط علی - معلولی، مقوله‌های کلان تعیین می‌شود که در جدول ۶ نشان داده شده است. مقوله‌های نهایی ساختار معماری اقامتگاه بوم‌گردی دیلمای گشت عبارت است از:

۱- معماری تقریباً به‌روز سکونتگاه‌های روستایی: اقامتگاه بوم‌گردی دیلمای گشت در روستای تازه‌آباد جنگاه قرار دارد. این روستا در سال‌های گذشته شاهد پذیرش مهاجرین زیادی بوده و آثار خانه‌های دوم در آن دیده می‌شود. همچنین به دلیل اشتغال برخی افراد در کارهای مهم شهری، عملاً سبک خانه‌ها به‌روز شده و شباهتی با معماری گذشته ندارد.

۴- هزینه معماری اقامتگاه بوم‌گردی در منطقه و طراحی آن بالا بوده و از طرفی دولت نیز کمک چندانی نداشته و رضایت چندانی در بین مردم مشاهده نشده است. به‌طور کلی کمبود افراد کارآفرین و خلاق نیز به این مسئله دامن زده است و هزینه بالای اقامتگاه و عدم حمایت لازم دولت موجب گریزان شدن افراد کارآفرین شده است.

۵- در این اقامتگاه، بخش‌هایی از آن از نظر معماری منطبق با اصول و ضوابط و فرهنگ بومی است و این موارد درباره درب و پنجره‌ها، ایوان خانه‌ها و دیوار آن، خوراک بومی و مواد ارگانیک، ایمنی نسبی، مدیریت خانوادگی و همچنین

۶- در برابر برخی از بخش‌های اقامتگاه که معماری قابل قبولی دارند در سایر بخش‌ها مانند اصول ساخت خانه بر اساس ضوابط اقلیمی، دفع پسماند و نداشتن چاه مخصوص فاضلاب، نماد اقامتگاه، درب آهنی و سقف حلبی و غیره اصول معماری چندان قابل قبول نیست.

۷- باوجود هزینه‌های زیاد، به دلیل بهبود شرایط معماری اقامتگاه و نقش مهم اقامتگاه در جذب گردشگر و حفظ قدرت خود در روستا، برنامه‌هایی برای توسعه اقامتگاه در نظر گرفته شده است.

۴- هزینه معماری اقامتگاه بوم‌گردی در منطقه و طراحی آن بالا بوده و از طرفی دولت نیز کمک چندانی نداشته و رضایت چندانی در بین مردم مشاهده نشده است. به‌طور کلی کمبود افراد کارآفرین و خلاق نیز به این مسئله دامن زده است و هزینه بالای اقامتگاه و عدم حمایت لازم دولت موجب گریزان شدن افراد کارآفرین شده است.

۵- در این اقامتگاه، بخش‌هایی از آن از نظر معماری منطبق با اصول و ضوابط و فرهنگ بومی است و این موارد درباره درب و پنجره‌ها، ایوان خانه‌ها و دیوار آن، خوراک بومی و مواد ارگانیک، ایمنی نسبی، مدیریت خانوادگی و همچنین

جدول ۶. استخراج مقوله‌های کلان از مقوله‌های خرد مربوط به ساختار کالبدی اقامتگاه بوم‌گردی دیلمای گشت

مقوله‌های خرد	مقوله‌های کلان
معماری تقریباً به‌روز سکونتگاه‌های روستایی	معماری تقریباً به‌روز سکونتگاه‌های روستایی
تمایل مردم به مشارکت مردمی در زمینه اقامتگاه بوم‌گردی	تمایل مردم به مشارکت مردمی در زمینه اقامتگاه بوم‌گردی
سازگاری نسبی معماری روستا با اقامتگاه	سازگاری نسبی معماری روستا با اقامتگاه
کمبود افراد کارآفرین در زمینه ایجاد اقامتگاه بوم‌گردی	هزینه بالای ساخت اقامتگاه بوم‌گردی و ضعف حمایت دولتی
هزینه بالای ساخت اقامتگاه بوم‌گردی و ضعف حمایت دولتی	ضعف حمایت دولتی
تجربه و تخصص نسبی مدیریت اقامتگاه بوم‌گردی	معماری بومی و سنتی بخش‌هایی از اقامتگاه
ایمنی مطلوب اقامتگاه	به دلیل تخصص نسبی و مدیریت
معماری بومی و سنتی بخش‌هایی از اقامتگاه	
مدیریت خانوادگی اقامتگاه	
تمایل به توسعه اقامتگاه دیلمای گشت	تمایل مدیریت نسبت به توسعه اقامتگاه
فضای تفریحی متنوع پیرامون اقامتگاه	
عدم توجه به انرژی‌های نو	عدم رعایت برخی اصول معماری بوم‌گردی
عدم رعایت برخی اصول معماری بوم‌گردی در اقامتگاه	عدم رعایت برخی اصول معماری بوم‌گردی
عدم رعایت نه‌چندان بالای اصول اقلیمی در ساخت اقامتگاه	سنتی در اقامتگاه

در نهایت، مدل تبیینی ساختار کالبدی اقامتگاه بوم‌گردی دیلمای گشت در شکل ۳ ارائه و این مدل از ۵ بخش مجزا تشکیل می‌شود:

عوامل پیش‌ران: این عوامل در واقع نشان اقامتگاه بوم‌گردی دیلمای گشت محسوب می‌شود. تجربه و مهارت نسبی مدیریت اقامتگاه و شیوه مدیریت خانوادگی آن‌ها موجب ایجاد معماری جذاب و سازگار با محیط در برخی بخش‌ها شده و زمینه را برای جذب گردشگر فراهم کرده است.

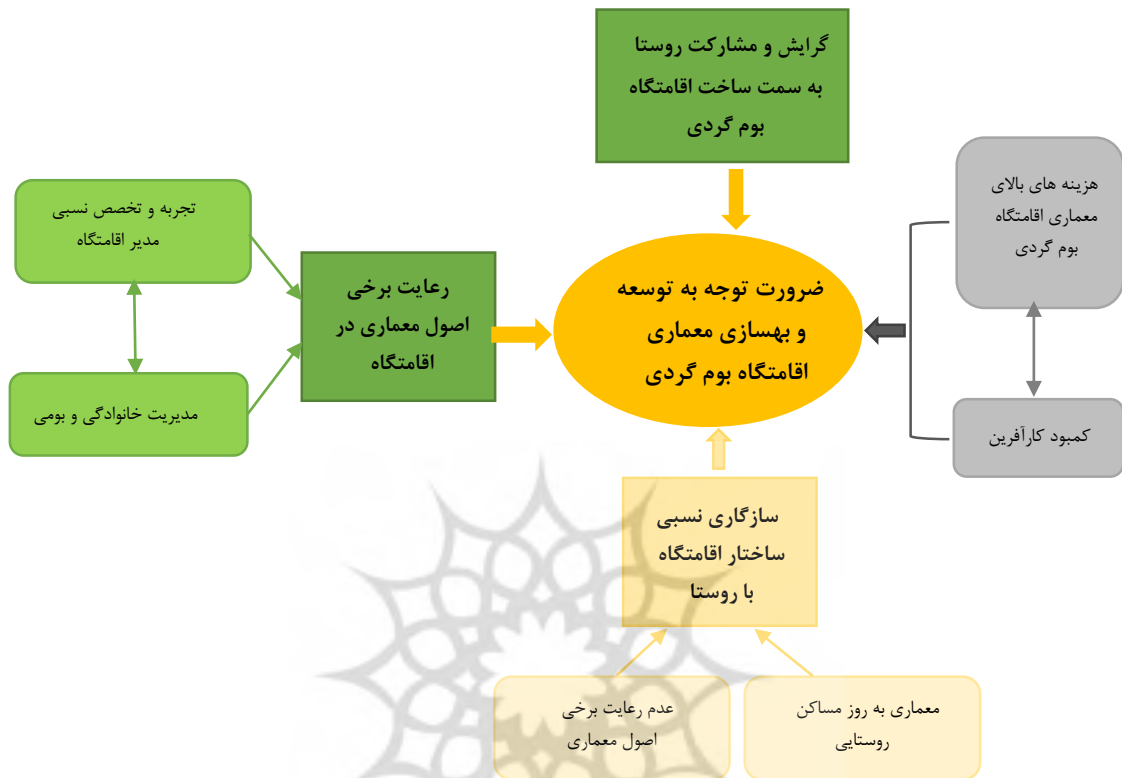
عوامل رانشی: مجموعه عواملی که ساختار معماری اقامتگاه را با پرسش مواجه ساخته است. عدم رعایت برخی از ضوابط و ویژگی‌های معماری بومی اقامتگاه که در کنار معماری به‌روز مسکن روستا قرار دارد. همین مسئله موجب سازگاری نسبی معماری اقامتگاه با معماری روستا شده است. این مورد از جهتی برای معماری بوم‌گردی یک نقطه منفی باشد.

گریش و علاقه مردم روستا به فعالیت اقامتگاه بوم‌گردی بالا است و برنامه‌هایی برای این منظور وجود دارد. همین عامل می‌تواند به‌عنوان یک رقیب یا شاید یک تهدید برای اقامتگاه

در نهایت، مدل تبیینی ساختار کالبدی اقامتگاه بوم‌گردی دیلمای گشت در شکل ۳ ارائه و این مدل از ۵ بخش مجزا تشکیل می‌شود:

عوامل پیش‌ران: این عوامل در واقع نشان اقامتگاه بوم‌گردی دیلمای گشت محسوب می‌شود. تجربه و مهارت نسبی مدیریت اقامتگاه و شیوه مدیریت خانوادگی آن‌ها موجب ایجاد معماری جذاب و سازگار با محیط در برخی بخش‌ها شده و زمینه را برای جذب گردشگر فراهم کرده است.

- دیلمای گشت تلقی شود.
- هزینه‌های بالا و کمبود افراد کارآفرین به‌عنوان عوامل مانع و منفی در بحث معماری بوم‌گردی تلقی می‌شوند.
  - مجموعه عوامل فوق، بر ضرورت توجه به توسعه و بهسازی اقامتگاه بوم‌گردی و راه‌اندازی سایر اقامتگاه‌ها صحه می‌گذارد.

شکل ۳. مدل تبیین ساختار کالبدی اقامتگاه بوم‌گردی دیلمای گشت

اقامتگاه دیلمای گشت به درآمدهای کل سال امیدوار نیست به همین دلیل شغل دومی برای خود منظور کرده‌اند اما در اقامتگاه بردبار، گردشگران ویژه در بیشتر فصول سال وجود دارند و معماری ویژه اقامتگاه موجب جذب گردشگران ماجراجو و بوم‌گرد شده است.

اقامتگاه بردبار با ایجاد محل پذیرش گردشگر، عرضه صنایع دستی، کارگاه‌های آموزشی، برگزاری مراسم سنتی، ارائه دسترسی حیوانات خانگی در محوطه اقامتگاه و غیره نقش به‌مراتب بالاتری از اقامتگاه دیلمای گشت در معرفی و احیای فرهنگ و معماری گیلان قدیم داشته است.

در تحلیل نهایی تطبیق دو اقامتگاه باید عنوان کرد که عامل خلاقیت و الگوی کارآفرینی در اقامتگاه بردبار نقش مهمی در تغییرات محیط پیرامون داشته است. در روستای مرزدشت، اقامتگاه بردبار به‌عنوان یک عامل محرک و

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف تحلیل معماری دو اقامتگاه بوم‌گردی مشخص انجام شده است اما، نتایج آن می‌تواند در حوزه

برخی موارد تنوع و تفاوت، خود یک عامل مهم در توسعه بوم‌گردی است. نکته دیگری که باید به آن اشاره کرد نوع نگاه و انگیزه کارآفرینان از ساخت اقامتگاه و جایگاه معماری در آن است. در مطالعات مربوط به سایر اقامتگاه‌های بوم‌گردی استان و مناطق دیگر، معماری به‌عنوان عامل فرعی در نظر گرفته شده و انگیزه‌های دیگری چون افزایش ارتباطات بین گردشگران و تجربه زندگی اشتراکی با جامعه بومی و افزایش آگاهی و تبادل اجتماعی مطرح می‌باشد، بنابراین، مجموعه مطالعات ساختاری اقامتگاه‌های بوم‌گردی، می‌تواند ارائه‌دهنده یک مدل توسعه اقامتگاه بوم‌گردی باشد که این مدل چشم‌انداز و ماهیت ساختار معماری یک اقامتگاه بوم‌گردی را آشکار می‌کند و در برنامه‌ریزی‌های توسعه گردشگری، این مدل‌ها و الگوها بسیار مفید خواهند بود.

در مبحث معماری، موضوع ساختار کالبدی و فیزیکی اقامتگاه‌ها حائز اهمیت هستند. در برخی موارد ویژگی‌های سازه‌ها و کالبد بیشتر از زیبایی‌شناسی و هنر موردتوجه گردشگران قرار می‌گیرد. اگرچه یکی از اهداف معماری باید انتقال پیام جامعه بومی به بازار گردشگری باشد اما، نباید از جنبه‌های بصری اقامتگاه‌ها نیز غافل شد. این مسئله به‌ویژه در اقامتگاه دیلمای گشت باید موردتوجه قرار گیرد و به نظر می‌رسد از منظر کالبدی چندان با اصول معماری سازگار نیست. با توجه به اقدامات صاحبان این اقامتگاه در جهت توسعه آن، باید عمده سرمایه‌گذاری‌ها در جهت بهبود ساختار کالبدی آن باشد تا بتواند زمینه را برای جذب گردشگران فراهم نماید. همچنین در بررسی ساختار کالبدی اقامتگاه‌ها، نقش جامعه شناسان روستایی و شهری و گردشگری به‌صورت توأمان باید مدنظر باشد. ساختار کالبدی یک اقامتگاه باید در ارتباط با ساختار کالبدی روستا موردبررسی قرار گرفته و ناسازگاری با آن نداشته باشد بلکه، ارتقادهنده سطح کیفی سازه‌ها باشد. این مورد برای اقامتگاه بردبار که فاصله خیلی کمی با شهر دارد، بیشتر باید موردتوجه قرار گیرد. لازم به ذکر است که در نهایت ویژگی‌های کالبدی و غیر کالبدی معماری اقامتگاه‌ها همگی درهم‌تنیده هستند. ویژگی‌های کالبدی انتقال‌دهنده پیام‌های نامرئی غیر بصری به گردشگران هستند و هرگونه طراحی در این ارتباط باید به‌صورت بررسی روابط دوطرفه بین ابعاد مختلف معماری باشد.

در بخش پایانی، با توجه به نتایج پژوهش و با بررسی ساختار معماری هر دو اقامتگاه، می‌توان نتیجه و راهبرد نهایی را برای آن‌ها ارائه کرد:

کلان بوم‌گردی و برنامه‌ریزی‌های مرتبط با آن تعیین کننده باشد. در برنامه‌ریزی‌های توسعه گردشگری، مقصدها را به‌عنوان محل جذب بازار گردشگری یعنی گردشگران در نظر گرفته‌اند و که باید عوامل و عناصر بر اساس بازار ساماندهی شوند. در این دیدگاه، معماری اقامتگاه بنا بر پیش زمینه‌های فکری بازار ساماندهی می‌شود اما، در نگاه سیستمی، یک مقصد بوم‌گردی می‌تواند جهت دهنده و هدایت‌کننده بازار بوم‌گردی باشد و در تقاضای بوم‌گردی تأثیرات مهمی بر جای گذارد. لازمه پیاده‌سازی این سیستم، تحلیل تطبیق محصول - بازار است که در این تحلیل، تناسب بین مقصد گردشگری و بازار گردشگری مورد بررسی قرار می‌گیرد. معماری یک مبحث فرهنگی - هنری است و هنر و فرهنگ ارتباط مستقیمی با خلاقیت و کارآفرینی دارد. در فضای کارآفرینی، یکی از عناصر مهم، تغییر یا جهت‌دهی دیدگاه‌های مخاطبان است و معماری در اقامتگاه‌های بوم‌گردی در فضاهای بکر و روستایی در هدایت دیدگاه‌های گردشگران و طیف‌بندی آن‌ها نقش مهمی ایفا می‌کند. بنابراین، بررسی نقش معماری در ساخت اقامتگاه‌های بوم‌گردی و ارتباط با آن عوامل جاذبه و دافعه گردشگری و توسعه نواحی روستایی و تدوین برنامه‌ریزی آتی حوزه اقامتگاه بوم‌گردی، ضروری است و معماری به‌عنوان عامل مهم تأثیرگذار در فرآیند توسعه بوم‌گردی در نظر گرفته می‌شود. در بررسی و نتیجه‌گیری اقامتگاه‌های بوم‌گردی، باید به این نکته اشاره کرد که سازگاری یک اقامتگاه با شرایط محیطی امری مثبت تلقی می‌شود اما، سازگاری معماری اقامتگاه با معماری روستا لزوماً نکته مثبت و منفی تلقی نمی‌شود. چه بسا مشابهت معماری این دو بخش، برای برخی گردشگران چندان جالب نباشد و برای برخی جالب توجه باشد. در مواردی که یک منطقه از نظر معماری، برای گردشگران جذاب باشد، در این شرایط معماری متفاوت اقامتگاه با منطقه، یک نکته منفی تلقی می‌شود؛ اما از آنجایی که معماری هر دو روستای موردپژوهش، به‌روز و امروزی بود و برای گردشگران جاذبه‌چندانی ندارد. همچنین باید به این نکته توجه کرد که شکل معماری برای گردشگرانی که چند روز قصد مسافرت دارند جذاب است اما نباید انتظار داشت که ساکنین دائمی روستا نیز از این نوع معماری قدیمی، برای سکونت دائمی خود استقبال کنند. همچنین، باید به تفاوت بین سازگاری با شباهت و ناسازگاری با مفهوم تنوع و تفاوت اشاره کرد. ناسازگاری همواره یک امر منفی تلقی می‌شود اما، تنوع و تفاوت الزاماً منفی نیست و در

توطنی، سارا و فرجی‌نیا، امیرحسین (۱۳۹۱). معماری اکوتوریسم: بازشناسی نقش معماری پایدار در توسعه گردشگری زیست محیطی. اولین همایش ملی اندیشه‌ها و فناوری‌های نو در معماری.

حسینی، سیدبهبید و کاملی، محسن (۱۳۹۴). معیارهای پدافند غیرعامل در طراحی معماری ساختمان‌های جمعی شهری. *دوفصلنامه آرمانشهر*، ۴(۱۵)، ۳۹-۲۷.

خانلو، نسیم و مدنی، نیکوسادات (۱۳۹۴). نقش معماری در توسعه گردشگری با رویکرد توسعه اقتصادی در منطقه آزاد چابهار. همایش شهرسازی و عمران و توسعه پایدار گردشگری.

دانش، جابر و کلاتتری خلیل‌آباد، حسین (۱۳۸۹). آشنایی با مبانی و اصول معماری شهرسازی. تهران: معاونت آموزشی پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور.

ره، نادیا (۱۳۹۴). بررسی معماری مناطق کوهستانی گیلان؛ ارائه راهکارها و چالش‌ها به منظور توسعه گردشگری. همایش ملی عمران و پایداری با رویکردی بر توسعه پایدار. فرجی‌راد، عبدالرضا و سیدنصیری، سبیده (۱۳۸۸). جغرافیای گردشگری تهران و نقش شهرسازی و معماری در توسعه آن. *فصلنامه جغرافیای انسانی*، ۲(۱)، ۴-۷۱.

فرجی‌راد عبدالرضا و افتخاریان، بهنام (۱۳۹۱). بررسی نقش معماری در صنعت گردشگری (مطالعه موردی: معماری ایران). *فصلنامه جغرافیایی فضای گردشگری*، ۱(۳)، ۶۷-۴۹.

قنبری، یوسف، کاظمی، زهرا و کاظمی‌اسکری، فاطمه (۱۳۹۶). برنامه‌ریزی توسعه پایدار گردشگری با تأکید بر خانه‌های اکولوژیکی مطالعه موردی: بخش هنزا. نشریه *برنامه‌ریزی توسعه کالبدی*، ۲(۶)، ۹۳-۱۰۹.

Goeldner R. et; al, (2000). *Tourism, principles, practices, philosophies*. John Wiley & Sons Inc., NewYork.

Hagberg, A. (2011). *aaa t's nn ccolggg??*; a case study of ecotourism operations in Ecuador; A master thesis in environmental science, 30 ECTS and a Minor Field Study supported by Sida.

Jafari, J. (2000). *Encyclopedia of tourism*. London: Routledge.

- برای اقامتگاه تالارخانه بردبار، راهبرد ارتقا و توسعه به‌صورت همزمان، راهبرد مطلوبی است. این اقامتگاه نیازی به بهسازی ندارد بلکه می‌تواند با شناخت بیشتر نگرش‌های گردشگران و شناخت بازار هدف گردشگری و روحیات آن‌ها و همچنین کشف و شناخت بیشتر لایه‌های بومی و معماری قدیم استان، در جهت ارتقا و بالا بردن سطح کیفی خدمات و همچنین گسترش فیزیکی این اقامتگاه گام بردارد.

- برای اقامتگاه دیلمای گشت، راهبرد مطلوب، راهبرد بهسازی و سپس توسعه است. این اقامتگاه چه از منظر کالبدی و چه از نظر ساختار کلی معماری نیاز به اصلاحات زیادی دارد و ضرورت دارد در بخش‌های مختلف کالبدی، فیزیکی، اجتماعی و فرهنگی با شناخت و افزایش هر چه بیشتر دانش و تجربه‌های دیگران در جهت بهسازی قدم برداشته و در مرحله بعدی ضمن مشارکت با فعالان روستایی، اقدام به توسعه اقامتگاه نماید.

منابع

اروجی، حسن (۱۳۹۶). تبیین روند توسعه گردشگری در مناطق روستایی (مورد مطالعه: شهرستان خور و بیابانک). رساله دکتری، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی توریسم، دانشکده علوم جغرافیایی، دانشگاه خوارزمی.

اروجی، حسن (۱۳۹۱). مکان‌یابی بهینه ژئومورفوسایتهای گردشگری با روش تحلیل شبکه‌ای ANP و ارزیابی آنها با مدل‌های ژئومورفوتوریستی (مطالعه موردی: شهرستان طبس). پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی توریسم، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران.

آذرینوند، حسین، نصری، مسعود و نجفی، علی (۱۳۸۵). اکوتوریسم و جاذبه‌های طبیعی در جلب گردشگران در مناطق کویری. همایش علمی منطقه‌ای معماری کویر، دانشگاه آزاد اسلامی.

Kwan, P. Eagles, P. and Gebhardt, A. (2008). 'Characteristics and Motivations Based on Price Levels: A Case Study of Belize. *Journal of Sustainable Tourism*, Vol 16, 698-718.

Mehta, H. (2004). *Ecolodges*. International Finance Corporation.

Nakabayashi I, (1994). urban planning based on disaster risk assessment. Disaster

- management in metropolitan areas for the 21st century. proceedings of the idndr aichi/Nagoya international conference. Nagoya, Japan. November 1-4 1994.
- Scerri, M. and Edwards, D. and Foley, C. (2016). The Value of architecture as an investment in eco-tourism, 26th Annual CAUTHE Conference, At Sydney.
- Scioli-claverie, V. S. (2015). *ecotourism and architecture: the intertwining of ecology, culture and economy*. Prof. Ronit Eisenbach, School of Architecture Planning and Preservation
- Scioli-Claverie, V.S. (2015). *Ecotourism and Architecture: the Intertwining of Ecology, Culture, and Economy*, doi: 10.13016/M2VQ6X.
- Serra, S. (2012). Architecture and urbanity of tourism, 6th Conference of the International Forum on Urbanism (IFoU): TOURBANISM, Barcelona, 25-27 gener.
- Stevenson, D. (2009). *Cities and urban cultures*. (Translated in to Persian by: Panahi, R, Pourahmad. A). Center of Study and Research in Planning and 125. [In Persian].

